АНАЛІТИК
АУДИТОРСЬКА ФІРМА

ЕКОНОМІКА ФІНАНСИ ПРАВО

ЩОМІСЯЧНИЙ ІНФОРМАЦІЙНО–АНАЛІТИЧНИЙ ЖУРНАЛ

№ 12’2015

(видається з 1994 року)

ISSN 2409-1944

СЕРІЯ: "ЕКОНОМІКА"

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата з економічних наук

Постанова президії ВАК України від 06 жовтня 2010 р. № 1-05/6. Реєстраційне свідоцтво серії КВ № 21620-11520ПР від 12 жовтня 2015 р.

Засновники:

Аудиторська фірма "Аналітик" спільно з Академією муніципального управління та Національною академією внутрішніх справ України

Статті обов’язково проходять

відбір, внутрішнє і зовнішнє рецензування

Рекомендовано до друку та до поширення через мережу Інтернет Вченою Радою Академії Муніципального Управління (Протокол №35 від 12 грудня 2015 року). Повний або частковий передрук матеріалів журналу допускається лише за згодою редакції. Відповідальність за добір і викладення фактів несуть автори. За зміст та достовірність реклами несе відповідальність рекламодавець.

Підписано до друку 14.12.2015
Формат 60/84/8
Наклад – 250 прим.

Адреса редакції: 01001, м. Київ, вул. Хрещатик, 44

Телефони: (050) 735-43-41, (096) 221-88-61

Факс: (044) 278-05-88

E-mail: efp.redaktor@gmail.com

Сайт: www.efp.in.ua

© "Аналітик", 2015
© "Економіка. Фінанси. Право", 2015

Суб’єкт видавничої справи

Типографія: ТОВ "Міжнародний бізнес центр"

Шеф-редактор:

Головач Володимир Володимирович, к.ю.н., голова правління Аудиторської фірми "Аналітик", Заслужений юрист України

Заступник шеф-редактора:

Дацій Олександр Іванович, д.е.н., професор, в.о. ректора Академії муніципального управління, Заслужений працівник освіти України

Члени Редакційної колегії:

Невелєв Олександр Михайлович, д.е.н., доцент, завідувач кафедри менеджменту зовнішньоекономічної діяльності Академії муніципального управління

Вініченко Ігор Іванович, д.е.н., професор, завідувач кафедри економічної теорії та економіки сільського господарства Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету

Іванюта Василь Фалимонович, д.е.н., доцент, професор кафедри бізнес-адміністрування та зовнішньоекономічної діяльності Полтавського університету економіки і торгівлі

Клименюк Микола Миколайович, д.е.н., професор, завідувач кафедри менеджменту Академії муніципального управління

Кондрашихін Андрій Борисович, д.е.н., доцент, завідувач кафедри державних та місцевих фінансів Академії муніципального управління

Корецька Світлана Олександрівна, д.е.н., доцент

Манцевич Юрій Миколайович, д.е.н., доцент, завідувач секретаріату Комітету Верховної Ради України з питань будівництва, містобудування і житлово-комунального господарства

Сук Петро Леонідович, д.е.н., доцент, професор кафедри бухгалтерського обліку і аудиту Національного університету біоресурсів і природо-користування України

Присяжнюк Володимир Костянтинович, д.т.н., професор, заслужений діяч науки і техніки України

Прушківський Володимир Геннадійович, д.е.н., професор, перший проректор Запорізького національного технічного університету

Царенко Оксана В'ячеславівна, д.е.н., доцент, завідувач кафедри обліку і аудиту Академії муніципального управління

Константінов Сергій Федорович, д.ю.н., професор, учений секретар Вченої ради Національної академії внутрішніх справ

Лощихін Олександр Миколайович, д.ю.н., професор, декан юридичного факультету Академії муніципального управління, Заслужений економіст України

Баймуратов Михайло Олександрович, д.ю.н., професор, завідувач кафедри конституційного, адміністративного та міжнародного права Маріупольського державного університету, заслужений діяч науки і техніки України

Бичкова Світлана Сергіївна, д.ю.н., професор, заступник начальника кафедри цивільного права і процесу Національної академії внутрішніх справ

Василинчук Віктор Іванович, д.ю.н., професор, професор кафедри спеціальної техніки та оперативно-розшукового документування Національної академії внутрішніх справ

Глушков Валерій Олександрович, д.ю.н., професор, завідуючий спеціальною кафедрою № 1 Національної академії Служби безпеки України, заслужений юрист України

Джужа Олександр Миколайович, д.ю.н., професор, головний науковий співробітник відділу організації науково-дослідної роботи Національної академії внутрішніх справ

Кампо Володимир Михайлович, к.ю.н., доцент, громадський діяч, заслужений юрист України

Клименко Олена Вікторівна, к.ю.н., доцент, доцент кафедри теорії, історії держави і права та конституційного права Академії муніципального управління

Кононенко Леонід Минович, к.ю.н., професор, професор кафедри муніципального, цивільного та адміністративного права Академії муніципального управління

Копан Олексій Володимирович, д.ю.н., професор, перший заступник Керівника Міжвідомчого науково-дослідного центру з проблем боротьби з організованою злочинністю при Раді національної безпеки і оборони України

Литвин Олександр Петрович, к.ю.н., професор, професор кафедри публічно-правових дисциплін Університету сучасних знань

Луць Володимир Васильович, д.ю.н., професор, завідувач відділу проблем приватного права Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва імені академіка Ф.Г. Бурчака НАПрН України, заслужений діяч науки і техніки України

Озерський Ігор Володимирович, д.ю.н, доцент, професор кафедри кримінального права та правосуддя Запорізького національного університету, академік міжнародної кадрової академії, відмінник освіти України, радник юстиції

Приходько Христина Вікторівна, к.ю.н., професор, доцент кафедри муніципального, цивільного та адміністративного права Академії муніципального управління

Фрицький Юрій Олегович, д.ю.н., професор, професор кафедри теорії, історії держави і права та конституційного права Академії муніципального управління

Випусковий редактор:

Куцяк Олександр Анатолійович

ЗМІСТ

С.А. ТКАЧЕНКО. Універсалізація проектних рішень на рівні окремих забезпечуючих елементів підсистеми моніторингу у функціонально розвинутих системах стратегічного регулювання регіональної структури та територіальної організації агропродовольчої сфери …….. 4

Н.О. ПАР'ЄВА, О.С. БАЛАН. Аналіз впливу факторів ринкового середовища на діяльність промислових підприємств ……. 7

В.А. ФУРСОВА, М.Ш. ДАО. Актуальні проблеми впровадження управлінського обліку в комерційному банку 10

К.В. КОВТУНЕНКО, О.О. ПАР'ЄВА. Тенденції інноваційної активності промислових підприємств України …….. 13

В.В. ПЕРЕДЕРІЙ. Зовнішні ризики діяльності авіакомпаній в сучасних умовах …… 16

Г.І. СВИДЛО. Сучасні тенденції розвитку підприємств машинобудування Харківської області …... 20

КОНСУЛЬТАЦІЇ

Податкова реформа 2016: юридичний аналіз …… 25

ТКАЧЕНКО
Сергій Анатолійович
nukoblikaudit@inbox.ru

УДК 332.146.2:[65.012.122:338.43]

УНІВЕРСАЛІЗАЦІЯ ПРОЕКТНИХ РІШЕНЬ НА РІВНІ ОКРЕМИХ ЗАБЕЗПЕЧУЮЧИХ ЕЛЕМЕНТІВ ПІДСИСТЕМИ МОНІТОРИНГУ У ФУНКЦІОНАЛЬНО РОЗВИНУТИХ СИСТЕМАХ СТРАТЕГІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ СТРУКТУРИ ТА ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ АГРОПРОДОВОЛЬЧОЇ СФЕРИ

THE UNIVERSALIZATION OF DESIGN DECISIONS ON THE LEVEL OF INDIVIDUAL ELEMENTS PROVIDE MONITORING SUBSYSTEM IN THE FUNCTIONAL DEVELOPMENT OF THE SYSTEM OF STRATEGIC CONTROL OF THE REGIONAL STRUCTURE AND TERRITORIAL ORGANIZATION OF THE AGRO-FOOD SECTOR

к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту, в.о. ректора Вищого навчального закладу Міжнародний технологічний університет "Миколаївська політехніка"

У статті наведено досвід універсального проектування моніторингу в системах стратегічного регулювання регіональної структури та територіальної організації агропродовольчої сфери. Визначено, за різними аспектами розроблювальних проектних рішень в області забезпечення моніторингу може бути досягнута неоднакова ступінь універсальності.

В статье приведён опыт универсального проектирования мониторинга в системах стратегического регулирования региональной структуры и территориальной организации агропродовольственной сферы. Определено, по различным аспектам разрабатываемых проектных решений в области обеспечения мониторинга может быть достигнута неодинаковая степень универсальности.

The article gives an experience of the universal design of the monitoring system of strategic control of the regional structure and territorial organization of the agri-food sector. It was determined on various aspects of design solutions developed in the field of monitoring can be achieved unequal degree of versatility.

Ключові слова: *агропродовольча сфера, моніторинг, регіональна структура, регулювання, територіальна організація, універсалізація проектних рішень, функціонально розвинута система*

Ключевые слова: *агропродовольственная сфера, мониторинг, региональная структура, регулирование, территориальная организация, универсализация проектных решений, функционально развитая система*

Keywords: *agro-food sector, monitoring, regional structure, regulation, territorial organization, the universalization of design solutions, functional development system*

ВСТУП

Як свідчить передовий практичний досвід і проведені наукові дослідження поглядів провідних вчених-економістів [1-10] та інші, більш широкі можливості в сучасних умовах поглибленої глобалізації відкриваються у зв'язку із універсалізацією проектних рішень регулювання на рівні окремих забезпечуючих елементів методу підсистеми економічного моніторингу у системі стратегічного регулювання регіональної структури і територіальної організації агропродовольчої сфери: методологічного, інформаційного, економетричного, технічного, організаційного забезпечення.

МЕТА РОБОТИ полягає у висвітлені досвіду універсального проектування моніторингу в функціонально розвинутих системах стратегічного регулювання регіональної структури та територіальної організації суб’єктів агропродовольчої сфери.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Теоретико-методологічною основою наукової статті виступає діалектичний метод і основні положення функції моніторингу, системи стратегічного регулювання регіональної структури та територіальної організації агропродовольчої сфери. У процесі проведеного дослідження знаходили використання наступні наукові методи: *абстрактно-логічний* (для теоретичного узагальнення і формулювання висновків); *монографічний* (при дослідженні теоретичних та практичних методик підсистеми моніторингу і системи стратегічного регулювання регіональної структури та територіальної організації агропродовольчої сфери); *порівняльний* (при аналізі стану функції моніторингу і функціонально розвинутої системи стратегічного регулювання регіональної структури і територіальної організації агропродовольчої сфери).

РЕЗУЛЬТАТИ

Універсалізація методологічного забезпечення підсистеми економічного моніторингу передбачає створення єдиних теоретико-методологічних матеріалів, які визначають зміст і принципи проведення функції моніторингу функціонально розвинутих систем стратегічного регулювання регіональної структури та територіальної організації суб'єктів агропродовольчої сфери. Універсальність в методологічному забезпеченні підсистеми досягається, по-перше, за рахунок застосування універсальних економіко-аналітичних методів і прийомів, що виступають прийнятними в сучасних умовах, та, по-друге, деякою надмірністю запропонованих методологічних рішень, викликаною необхідністю орієнтації на вузьку специфіку окремих груп тощо.

Сучасна передова практика показує, що за різними частинами методологічного забезпечення підсистеми економічного моніторингу досягається не однакова універсальність. Одні фрагменти методологічних проектних рішень можуть бути визнані цілковито універсальними в загальногалузевому масштабі, інші – в міжгалузевому і треті – в галузевому.

Універсалізація проектних рішень в інформаційному забезпеченні підсистеми економічного моніторингу передбачає застосування єдиного складу і єдиної термінології техніко-економічних показників, єдиних класифікаторів показників, єдиних інформаційних мов, єдиних принципів побудови банку даних підсистеми, універсальних методів та процедур обробки, накопичення, зберігання і передачі інформаційних даних. Наприклад, вироблення проектів по організації банку даних підсистеми моніторингу вимагає вибору єдиних методів запису інформації на машинні електронні цифрові носії, єдиних методів організації інформації на машинних електронних цифрових носіях, єдиних методів розміщення інформації в зовнішній пам'яті, єдиних методів організації роботи з інформацією банку даних. Навіть це неповне перерахування вимог, які необхідно виконати при створенні проектних рішень із інформаційного забезпечення моніторингу, засвідчує складність досягнення універсальності.

Універсалізація проектних рішень у економетрикному забезпеченні підсистеми економічного моніторингу – це використання єдиних алгоритмічних мов, застосування єдиних уніфікованих алгоритмів і програм для вирішення комплексу економіко-аналітичних завдань, широке використання стандартних програм пошуку, вибірки інформаційних даних. Одне із принципових рішень – орієнтація на базову мову універсальних проектних рішень. Дана мова програмування повинна бути пристосована до вирішення завдань функції моніторингу в умовах функціонально розвинутих систем стратегічного регулювання регіональної структури та територіальної організації суб'єктів агропродовольчої сфери. Універсальне економетричне забезпечення підсистеми повинне забезпечувати можливість «налагодження» на різні структури комплексу технічних засобів, різні початкові масиви, різні алгоритми розрахунку, різні форми вихідної інформації економіко-аналітичного забезпечення. Досвід показує, що застосування універсального економетричного забезпечення по підсистемі економічного моніторингу в конкретних випадках нерідко веде до зайвої завантаженості пам'яті машин електронних цифрових, а універсальні програми вирішення комплексу економіко-аналітичних завдань мають іноді гірші характеристики у порівнянні з програмами, спеціально пристосованими до особливостей функціонально розвинутих систем стратегічного регулювання регіональної структури і територіальної організації суб'єктів агропродовольчої сфери і ін.

Універсалізація проектних рішень в технічному забезпеченні підсистеми економічного моніторингу передбачає однаковість технічної бази, заснованої на використанні стандартних технічних засобів. Найбільш складні питання універсального проектування технічного забезпечення функції економічного моніторингу: виділення універсальних елементів методу комплексу технічних засобів (КТЗ), визначення їх розмірів і параметрів сумісності для спільного використання різних функціонально розвинутих систем стратегічного регулювання регіональної структури та територіальної організації суб'єктів агропродовольчої сфери. З цієї точки зору можуть бути вироблені універсальні проектні рішення за такими компонентами комплексу технічних засобів, як пристрої реєстрації і збору інформаційних даних, пристрої введення-виведення інформаційних даних, центральний процесор та допоміжні машини електронні цифрові, пристрої передачі інформаційних даних і інше. Використання універсальних проектних рішень на практиці показує, що універсальні елементи методу за комплексом технічних засобів володіють значною стійкістю в різних умовах їх всебічного використання, ін.

Останнім часом універсалізація в області технічного забезпечення йде за шляхом створення проблемно-орієнтованих комплексів технічних засобів, ін.

Універсалізація проектних рішень в області організаційного забезпечення підсистеми економічного моніторингу стосується широкого переліку питань, пов'язаних із визначенням універсального складу структурних підрозділів, що виконують функції економічного моніторингу в функціонально розвинутих системах стратегічного регулювання регіональної структури та територіальної організації агропродовольчої сфери, розробки універсальних положень, що встановлюють перелік і зміст економіко-аналітичних функцій для кожного підрозділу та визначають характер взаємовідносин структурних підрозділів, а також розробки універсальних штатних розкладів окремих ланок і універсальних посадових інструкцій та ін.

ВИСНОВКИ

Досвід універсального проектування функції економічного моніторингу в функціонально розвинутих системах стратегічного регулювання регіональної структури і територіальної організації

агропродовольчої сфери показує, що за різними аспектами розроблювальних проектних рішень в області інформаційного, економетричного, технічного та організаційного забезпечення підсистеми економічного моніторингу може бути досягнута неоднакова ступінь універсальності. Внаслідок цього переважна частина універсальних проектних рішень за забезпечуючими елементами підсистеми економічного моніторингу без будь-яких змін може бути впроваджена лише в галузевому масштабі. І лише окремі рішення загального характеру, мають універсальну структуру, що цілковито задовольняє стандартним вимогам їх застосування в міжгалузевому та загальногалузевому масштабах та багато ін.

Список використаних джерел

1. Акерман, Е.Н. Государственная экономическая политика в условиях «новой экономики»: дис. ... д.э.н.: 08.00.01 / Акерман Елена Николаевна; [Место защиты: ГОУВПО «Томский гос. ун-т»]. – Томск, 2011. – 444 с.: ил.

2. Алёхина, Е.С. Развитие маркетинговых технологий в сфере услуг региона: диссертация ... к.э.н.: 08.00.05 / Алёхина Екатерина Сергеевна; [Место защиты: Рост. гос. эконом. ун-т «РИНХ»]. – Шахты, 2010. – 198 с.: ил.

3. Аникин Б.А. Основные и обеспечивающие функциональные подсистемы логистики [Текст]: учебник / [Б.А. Аникин и др.]; под ред. Б.А. Аникина; Т.А. Родкиной. – Москва: Проспект, 2013. – 601 с.: ил., табл.

4. Бровко, Н.А. Развитие экономических интеграционных процессов на современном этапе: диссер. ... д.э.н.: 08.00.01 / Бровко Наталья Анатольевна; [Место защиты: Кыргыз.-Рос. славянск. университет]. - Бишкек, 2011. - 347 с.

5. Зверев, О.А. Инновационная политика коммерческих банков: диссертация ... д.э.н.: 08.00.10, 08.00.05 / Зверев Олег Алексеевич; [Место защиты: Рос. эконом. акад. им. Г. В. Плеханова]. – Москва, 2008. – 366 с.: ил.

6. Калмыкова, И.Е. Управление социально-экономическим развитием региона на основе риск-менеджмента: дис. ... к.э.н.: 08.00.05 / Калмыкова Ирина Евгеньевна; [Место защиты: Вол. гос. ун-т]. - Волгоград, 2011. – 209 с.

7. Лизунова, Е.И. Организационный механизм управления гостиницами на стадии запуска: дис. ... к.э.н.: 08.00.05 / Лизунова Екатерина Ивановна; [Место защиты: Рос. гос. ун-т туризма и сервиса]. - Москва, 2009. – 181 с.: ил.

8. Орлова, М.А. Неопределенность экономической среды и бизнес-риски в условиях глобализации: дис. ... к.э.н.: 08.00.01 / Орлова Мария Алексеевна; [Место защиты: Рос. экон. акад. им. Г. В. Плеханова]. – Москва, 2010. – 199 с.

9. Паит, И.Я. Формирование конкурентной стратегии коммерческого банка на кредитном рынке: дис. ... к.э.н.: 08.00.10 / Паит Илья Яковлевич; [Место защиты: Финан. акад. при Правительстве РФ]. - Москва, 2010. – 206 с.

10. Соколов, Р.Е. Организация и функционирование системы проектного финансирования: дис. ... кандидата экономических наук: 08.00.05 / Соколов Роман Евгеньевич; [Место защиты: Гос. ун-т упр.]. – Москва, 2007. – 164 с.

ПАР'ЄВА
Наталія Олександрівна
natalieparieva@gmail.com
асистент, Одеський національний політехнічний університет

УДК 330.322

АНАЛІЗ ВПЛИВУ ФАКТОРІВ РИНКОВОГО СЕРЕДОВИЩА НА ДІЯЛЬНІСТЬ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

ANALYSIS OF INFLUENCE OF FACTORS OF MARKET ENVIRONMENT IS ON ACTIVITY OF INDUSTRIAL ENTERPRISES

БАЛАН
Олександр Сергійович
shurabalan@gmail.com
д.е.н., доцент кафедри обліку, аналізу і аудиту, Одеський національний політехнічний університет

У статті розглядаються основні фактори ринкового середовища, які можуть мати негативні наслідки для діяльності промислових підприємств. Надана їх загальна характеристика та представлена схема, в якій визначна можливість передбачити негативні наслідки факторів та нейтралізувати їх дію.

В статье рассматриваются основные факторы рыночной среды, которые могут иметь негативные последствия для деятельности промышленных предприятий. Предоставлена их общая характеристика и представлена схема, в которой определена возможность предусмотреть негативные последствия факторов и нейтрализовать их действие.

In the article were examined the basic factors of market environment, that can have negative consequences for activity of industrial enterprises. Their general description was given and presented chart with prominent possibility to envisage the negative consequences of factors and neutralize their influence.

Ключові слова: *ринок, фактори, підприємство, промисловість*

Ключевые слова: *рынок, факторы, предприятие, промышленность*

Keywords: *market, factors, enterprise, industry*

ВСТУП

Стратегічне планування відіграє важливу роль в досягненні підприємством поставлених цілей. Однак існує багато факторів, які негативно можуть вплинути на довгострокові плани фірми, і які дуже важко передбачити. Особливо у сучасних умовах, коли зовнішнє середовище змінюється регулярно, актуальним стає питання оцінки рівня впливу окремих факторів ринкового середовища на діяльність підприємств, зокрема підприємств промисловості. Поняття стратегічного планування розглядалося в працях багатьох зарубіжних та вітчизняних науковців, таких як С.В. Картишев, С.М. Оборська, А.П. Градова, М. Портер, Т. Коно, О. Лапко, І. Ансофф, Г. Тейл та ін. Українські вчені, нажаль, недостатньо уваги приділяють цьому питанню.

МЕТА РОБОТИ розглянути окремі фактори впливу ринкового середовища на стратегічне планування промислових підприємств.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

При написані статті використовувалися наступні методи: сбір та аналіз інформації, порівняння, узагальнення, формулювання власних думок.

РЕЗУЛЬТАТИ

Стратегічне планування – це процес моделювання ефективної діяльності підприємства на певний період функціонування з визначенням його цілей і їх змін в умовах нестабільності ринкового середовища, а також знаходження способу реалізації цих цілей і задач відповідно до його можливостей [1]. Як можна побачити із визначення, підприємство не завжди може реалізувати свої довгострокові плани у повному обсязі, а вимушено постійно їх корегувати відповідно до мінливого зовнішнього середовища.

Стратегічне планування починається з визначення цілей, а закінчується прийняттям оптимального рішення для побудови ефективної системи управління. На рис.1 показаний спрощений алгоритм прийняття рішення на основі довгострокової стратегії.

Як видно з рис.1, якщо помилково оцінити фактори впливу на діяльність підприємства, то прийняти вірне рішення майже неможливо. Тому, будь-якому підприємству, у тому числі і промисловому, необхідно приділяти багато уваги факторам, аналізувати та оцінювати їх, приймати рішення про мінімізацію їх негативного впливу. Але факторів надто багато і більшість з них важко передбачити, тому підприємство повинно чітко усвідомлювати, на які фактори слід акцентувати увагу в першу чергу. Особливо це стосується зовнішніх факторів, зокрема ринкових.

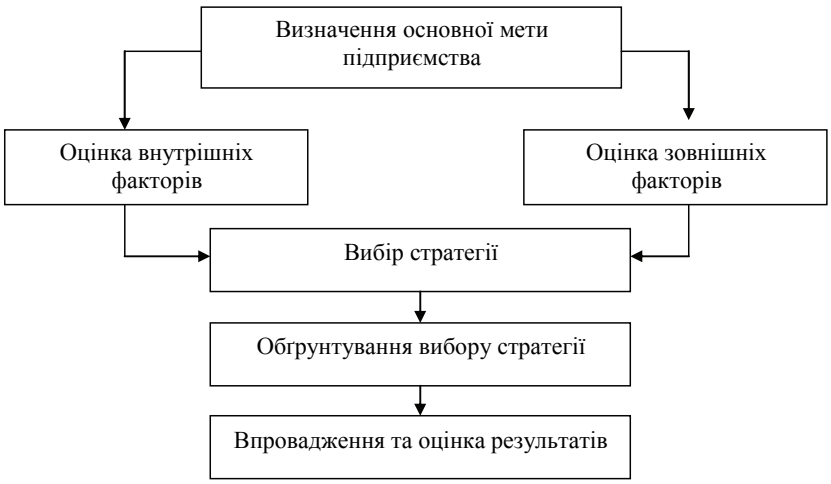

Рисунок 1. Алгоритм прийняття рішення на основі довгострокової стратегії

Ринкове середовище постійно змінюється і погрожує стабільному функціонуванню промислових підприємств, особливо це стало актуальним в останні роки. Важливими являються наступні фактори [2]:

– розподіл доходів населення – невелика частка платоспроможного населення, яка є наслідком низького рівня доходу, може стати причиною занепаду не лише діяльності окремих підприємств, а й всієї галузі (наслідки даного фактору передбачити та мінімізувати майже неможливо);

– демографічні умови – сегментація ринку. Перерозподіл споживачів в групах за демографічною ознакою може мати відчутні наслідки для підприємства і призвести до втрати частки потенційних клієнтів (при наявності постійного моніторингу демографічної ситуації на ринку підприємство може вчасно зреагувати і скорегувати свою діяльність згідно новим умовам);

– рівень конкуренції, залежить від галузі, в якій працює промислове підприємство. На сучасному ринку панує нецінова конкуренція, тобто відсутня можливість впливати на ціни конкурента (можливо передбачити, але важко мінімізувати негативний вплив);

– легкість проникнення на ринок нових конкурентів;

– рівень цін на ресурси. В останні роки цей фактор мав негативні наслідки для багатьох промислових підприємств, які не змогли своєчасно зреагувати на різке підвищення цін на ресурси. Так як ціни залежать від коливання курсів іноземної валюти, передбачити їх у сучасних ринкових умовах дуже важко, а мінімізувати втрати можна, як правило, лише за рахунок зміни цін на власні товари (послуги), що може посилити негативний вплив іншого фактору – розподілу доходів населення;

– конкурентоспроможність продукції (можна провести дослідження, спрогнозувати та підвищити).

Отже, проаналізувавши фактори ринкового середовища, можна розмістити їх у порядку важкості передбачення та впливу на них. Результати представлені на рис. 2.

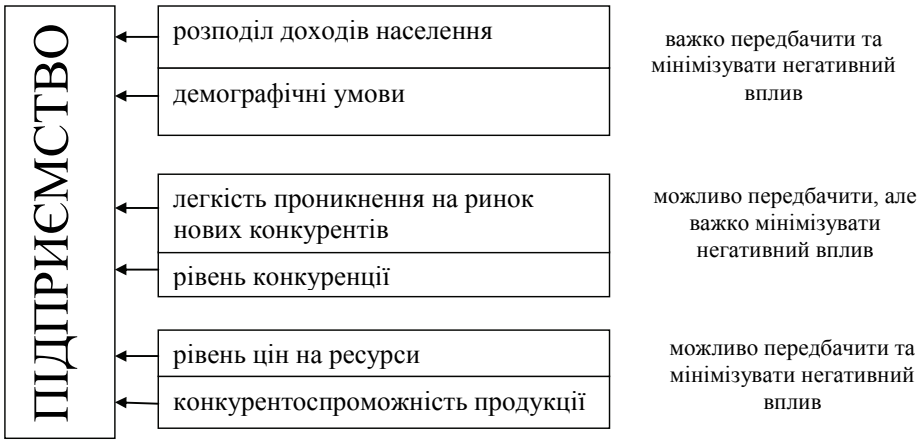

Рисунок 2. Фактори ринкового середовища

Згідно рис. 2 підприємство не зможе нейтралізувати негативний вплив всіх факторів ринкового середовища і тому, в першу чергу, має приділити максимальну уваги тим факторам, для яких воно має певний інструментарій впливу, а саме: конкурентоспроможність продукції (розширити асортимент, модифікувати товар, розвивати сервісне обслуговування тощо [3]) та рівень цін на ресурси (пошук нових постачальників, застосування замінників та ін. [4]).

ВИСНОВКИ

Враховуючи рівень залежності промислових підприємств від зовнішніх факторів, які являються основою при прийняті рішень на стратегічному рівні, розробка методик передбачення негативних наслідків цих факторів повинна буди пріоритетним в діяльності будь-якої організації. На більшість факторів підприємство не має змоги вплинути і тому у подальшому існує потреба в розробці нових методів та інструментарію мінімізації дії факторів зовнішнього середовища, зокрема ринкових.

Список використаних джерел

1. Циба Т.Є. Особливості і механізм стратегічного планування // Актуальні проблеми економіки. – 2006. – №2(56). – С. 159-172.

2. Конкурентоспроможність підприємства: оцінка рівня та напрями підвищення: [монографія / за заг. ред. О.Г. Янкового]. – Одеса: Атлант, 2013. – 470 с.

3. Ємельянов С. Міжнародна конкурентоспроможність виробників: фактори, що визначають становище на ринках і конкурентні переваги. // Маркетинг у Росії і за кордоном. – 2009. – № 1. – С.107-116.

4. Цимбалюк Л.Г. Формування та управління витратами виробництва / Л.Г. Цимбалюк, Н.П. Скригун, Л.І. Антошкіна. – Донецьк: Юго-Восток, 2009. – 240 с.

ФУРСОВА
Вікторія Анатоліївна
vikfursova@gmail.com

к.е.н., доцент кафедри фінансів та аудиту, Національний аерокосмічний університет ім. М.Є. Жуковського "Харківський авіаційний інститут"

УДК 657.1

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ В КОМЕРЦІЙНОМУ БАНКУ

ACTUAL PROBLEMS OF PROVIDING OF MANAGEMENT ACCOUNTING IN THE COMMERCIAL BANK

ДАО
Мінь Шон
liberty9x.hn@gmail.com

магістр, Національний аерокосмічний університет ім. М.Є. Жуковського "Харківський авіаційний інститут"

Необхідною складовою для прийняття управлінських рішень в умовах ризику є наявність системи управлінського обліку в банку, що дозволяє підвищити ефективність його роботи й фінансову стійкість. У статті досліджуються проблеми, які виникають у процесі впровадження системи управлінського обліку у банках, виділені проблеми фінансового і часового характеру.

Необходимым элементом для принятия управленческих решений в условиях риска является наличие системы управленческого учета в банке, позволяющей повысить эффективность его работы и финансовую устойчивость. В статье исследуются проблемы, возникающие в процессе внедрения системы управленческого учета в банках, выделены проблемы финансового и временного характера.

A necessary component for making management decisions in risk conditions is a system of management accounting in the bank, allowing to increase its efficiency and financial stability. The article examines the problems associated with providing of the system of management accounting in the bank highlighted the financial problems and temporary nature.

Ключові слова: *проблема, банк, управлінський облік, організаційна структура, фахівець, управління*

Ключевые слова: *проблема, банк, управленческий учет, организационная структура, специалист, управление*

Keywords: *problem bank management accounting, organizational structure, professional management*

ВСТУП

Поєднання політичної та фінансової кризи в Україні спричинило погіршення якості кредитного портфеля, збільшення резервів, відплив депозитів, що негативно позначилося на фінансовій стабільності банківської системи і призвело до появи збитків у комерційних банках. У зв'язку з цим особливої актуальності набуває впровадження в комерційних банках системи управлінського обліку, як основного джерела інформації для прийняття ефективних управлінських рішень, спрямованих на мінімізацію ризиків. Однак під час постановки управлінського обліку можуть виникнути ряд проблем, що уповільнює процес його впровадження і знижує його ефективність. Це й зумовило актуальність дослідження.

На сьогоднішній день існує значна кількість фундаментальних теоретичних досліджень щодо впровадження управлінського обліку, але більшість з них присвячена постановки управлінського обліку на підприємствах. У банківських установах питанням щодо теоретико-методологічних основ організації системи управлінського обліку приділяється значно менше уваги. Так, серед зарубіжних і вітчизняних дослідників, які досліджували ці питання можна виділити: Л. Водяник, О. Васюренко, О. Карпенко, Л. Кіндрацька, О. Коренєва, О. Крещенко, В. Ричаківська, В. Волошин, Н. Зяброва, М. Бобилева, І. Святенко та ін.. Проте, недостатньо висвітленими залишаються питання стостовно проблем, які виникають під час постановки управлінського обліку в комерційних банках, що і актуалізувало тему даного дослідження.

МЕТА РОБОТИ

Метою дослідження є вивчення проблем, які виникають під час впровадження системи управлінського обліку в комерційних банках.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою роботи є наукові праці, матеріали періодичних видань, ресурси Internet, нормативно-правові акти.

РЕЗУЛЬТАТИ

Система управлінського обліку дозволяє аналізувати діяльність банку, як в цілому, так і за окремими напрямами, а також робити прогноз його розвитку на різних етапах, а також на рівнях конкретних банківських продуктів. Серед основних факторів, що обумовлюють необхідність впровадження і використання системи управлінського обліку в банках, виділяють: підтримання подальшого розвитку та планування; отримання оперативних і прогнозних

даних про результати функціонування; проведення порівняльного аналізу окремих банківських продуктів; управління ризиками; прийняття рішень щодо встановлення ціни на банківські продукти, а також із розширення або купівлі нового бізнесу [1].

Впровадження управлінського обліку являє собою складний процес, в результаті якого можуть виникнути ряд проблем. Одна з основних проблем, на думку більшості авторів, обумовлена теоретико-методологічним аспектом, що полягає в недостатньому розумінні сутності, ролі і місця управлінського обліку в установі, а також відсутністю методик і практичних розробок в сучасній літературі з управлінського обліку [2-4]. Також деякими дослідниками відзначається проблема протиставлення функцій, методів і об'єктів управлінського обліку відповідним елементам контролінгу в розрізі оперативної і стратегічної частини [3].

На даний час в нормативно-правовій базі України відсутнє чітке визначення категорії «управлінський облік». Так, у Законі України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" управлінській (внутрішньогосподарській) облік розуміється як «... система обробки та підготовки інформації про діяльність підприємства для внутрішніх користувачів у процесі управління підприємством» [5]. У Методичних рекомендаціях щодо процесу організації управлінської звітності в українських банках надається таке визначення управлінського обліку як «…сукупність принципів, методик і процедур збору, оброблення і формування фінансової інформації про діяльність банку за об'єктами управління та складання звітності для забезпечення внутрішнього процесу прийняття керівництвом банку управлінських рішень» [6]. В Положенні про організацію бухгалтерського обліку та звітності в банках України управлінський облік визначають як діяльність банку, яка ведеться ним з метою забезпечення потреб в інформації для внутрішнього користування, виходячи зі специфіки та особливостей функціонування й структури управління [7].

Аналіз зазначених термінів свідчить про те, що управлінський облік забезпечує господарюючих суб'єктів інформацією, необхідною для прийняття на її основі управлінських рішень.

У сучасній економічній літературі серед дослідників також відсутня єдина думка щодо визначення сутності «управлінський облік», у зв'язку чим його визначають як: виробничий облік витрат; елемент системи управління підприємством; напрям бухгалтерського або фінансового обліку; елемент інформаційної структури; система контролінгу [2; 8; 9].

Найбільш повним, на наш погляд є визначення Т. Карпової, в якому під управлінським обліком розуміється забезпечення внутрішніх користувачів даними про витрати, доходи, процеси нормування, планування, контролю, аналізу та їхньої систематизації для прийняття оперативних управлінських рішень і координації проблем розвитку організації в майбутньому [10].

Оскільки на діяльність комерційного банку значний вплив мають зовнішні фактори (політичні, економічні, соціальні та ін.), то виникає необхідність акцентувати більше уваги на ризиках і розробляти різні методики оцінювання кредитних, фінансових, валютних та ін. ризиків.

Серед інших проблем, які також часто зустрічаються в процесі впровадження управлінського обліку можна виділити організаційні та управлінські проблеми [2; 4]. До організаційних відносяться проблеми, які пов'язані зі способом організації системи управлінського обліку та організаційною структурою установи.

У дослідженнях, присвячених управлінського обліку виділяють кілька способів організації постановки системи управлінського обліку [4]: використання власних кадрів установи; залучення нових фахівців з управлінського обліку в штат; використання фахівців з боку за договором аутсорсингу. Проте, в силу такої специфічної особливості банку, як банківська таємниця, останній спосіб не підходить. При використанні перших двох способів у банку можуть виникнути проблеми з підбором і оцінкою кваліфікації співробітників, які займаються впровадженням і веденням управлінського обліку.

Відзначимо, що відсутність в банках чіткої організаційної структури також уповільнює процес постановки системи управлінського обліку, що може відбитися у відставанні на інших ділянках роботи і помилковому виділенні всередині банківської установи центрів відповідальності і центрів витрат. Більше того, наявність широкої філіальної мережі по всій країні вимагає впровадження управлінської звітності за сегментами, що обумовлює необхідність розробки методичних рекомендацій, автоматизованих інформаційних систем, а також систем управління для облікових і аналітичних відділів банку з боку галузевого управління.

Серед управлінських проблем можна виділити: відсутність розуміння керівником і працівниками компанії даного виду роботи; відсутність в компанії цілісної ідеологічної концепції, що забезпечує функціонування колективу як єдиного цілого, відносин поваги і взаємної допомоги, відповідальності за надані дані; необхідність введення регулярного менеджменту [2].

У своєму дослідженні, А. Букрєєв та І. Рощупкина, крім організаційно-управлінських і методичних проблем вказують також на інформаційно-технологічні та психологічні проблеми, що виникають під час постановки управлінського обліку [4]. Так, інформаційно-технологічні проблеми пов'язані з відсутністю необхідного технічного забезпечення (програмного забезпечення, сучасної комп'ютерної техніки) для ефективної роботи системи управлінського обліку. Психологічні проблеми під час постановки системи управлінського обліку полягають в недовірі колективу щодо запровадження нововведень, в неготовності співробітників і керівництва до переходу на нові умови роботи, що призводить до виникнення конфліктів. Для ефективного впровадження системи управлінського обліку важливим є розуміння співробітниками і менеджментом компанії того, що це тривалий процес, який вимагає значних часових і трудових витрат.

Більшість авторів сходяться на думці, що процес постановки управлінського обліку є трудомістким, тривалим і витратним процесом [2; 4; 8; 10], у зв'язку з чим, доцільним на наш погляд, є виділення проблем фінансового та часового характеру. Фінансова проблема полягає в нестачі коштів при впровадженні та подальшої організації управлінського обліку в банку, що може уповільнити або знизити очікувану ефективність від його впровадження. У свою чергу, проблема часового характеру, пов'язана з перевищенням фактично витраченого часу на впровадження системи управлінського обліку над плановими показниками, що може призвести до додаткових витрат і підвищити рівень психологічних проблем у банку.

ВИСНОВКИ

Необхідно відзначити, що проблеми під час постановки системи управлінського обліку в комерційному банку будуть виникати на всіх етапах її впровадження (підготовчому, методичному, організаційному і технічному), що обумовлює необхідність постійного контролю над даним процесом. Так, на підготовчому етапі проводиться діагностика зовнішнього середовища та існуючої організаційної структури банку, розробляється макет майбутньої системи управлінського обліку і створюється графік його впровадження. На даному етапі виявляються такі проблеми, як «зайві» бізнес-процеси, повторення функцій, ризики відтоку інформації та ін. В рамках методичного етапу розробляються документи, що регламентують систему управлінського обліку: облікову політику, форми первинних та зведених документів за об'єктами управлінського обліку, плану рахунків, графіка документообігу та ін. На організаційному етапі виділяються суб'єкти управління та їх функції в системі управлінського обліку, що обумовлює появу проблем, пов'язаних з кваліфікацією фахівців і управлінським аспектом. На технічному етапі - обираються технічні засоби, за допомогою яких буде працювати система управлінського обліку, що може викликати проблеми, зумовлені використанням застарілого програмного забезпечення або комп'ютерного обладнання. При цьому для забезпечення банківської таємниці певних груп даних, обов'язковою умовою є чітке адміністрування з розмежуванням доступу аж до певних таблиць, форм і звітів.

Керівникам також необхідно розуміти, що психологічні, фінансові та проблеми тимчасового характеру присутні на всіх етапах постановки управлінського обліку. Крім того для забезпечення ефективної постановки системи управлінського обліку керівники повинні бути самі зацікавлені в її впровадженні та активно брати участь в усуненні всіх труднощів, які виникають.

Список використаних джерел

1. Зяброва Н. П. Концепция постановки управленческого учета в банковском секторе / Н.П. Зяброва // Научный журнал КубГАУ. – 2013. – № 87. – С. 1-10.

2. Войко Д.В. Сущность управленческого учета и его место в управлении предприятием. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.upruchet.ru/articles/ 2010/3/4022.html..

3. Вахрушина М. А. Проблемы и перспективы развития российского управленческого учета / М. А. Вахрушина // Международный бухгалтерский учет. – 2014. – № 33 (327) – С. 12-23.

4. Букреев А. М. Внедрение системы управленческого учета на предприятии: практический аспект/ А. М. Букреев, И. В. Рощупкина // ИнВестРегион. – 2006. – №5. – С. 19-24.

5. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» Прийнятий Верховною Радою України 16.07.1999 № 996-XIV // Відомості Верховної Ради України, 1999, №40 . – ст.365

6. Методичні рекомендації до організації процесу формування управлінської звітності в банках України, схвалено Постановою НБУ від 06.09.2007 № 324. [Электронный ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5. rada.gov.ua/laws/show/v0324500-07.

7. Положення про організацію бухгалтерського обліку та звітності в банках України, затверджено Постановою Правління НБУ від 30.12.1998 № 566. [Электронный ресурс]. – Режим доступу: http://zakon0.rada. gov.ua/laws/show/z0056-99.

8. Бобиль В.В. Становлення та розвиток сучасного управлінського обліку у банківській діяльності / В.В. Бобиль // Банківська справа. – 2008. – № 5 (83). – С. 20-28.

9. Святенко І.М. Формування системи управлінського обліку у банківських установах/ І.М. Святенко // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2014. – №5. – С.201-2015

10. Карпова Т.П. Управленческий учет: учебник/ Т.П. Карпова. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2004. – 351 с.

КОВТУНЕНКО
Ксенія Валеріївна

ПАР'ЄВА
Олександра Олександрівна
alya.pareva@mail.ru

УДК 330.322

ТЕНДЕНЦІЇ ІННОВАЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

TENDENCY OF INNOVATIVE ACTIVITY OF INDUSTRIAL ENTERPRISES OF UKRAINE

к.е.н., доцент кафедри обліку, аналізу і аудиту, Одеський національний політехнічний університет

асистент, Одеський національний політехнічний університет

У статті розглядаються показники інноваційної активності промислових підприємств. Виявлені основні проблеми та причини їх виникнення. Охарактеризовані джерела фінансування інноваційної діяльності підприємств.

В статье рассматриваются показатели инновационной активности промышленных предприятий. Выявлены основные проблемы и причины их возникновения. Охарактеризованы источники финансирования инновационной деятельности предприятий.

In the article the indexes of innovative activity of industrial enterprises are examined. Basic problems and reasons of their initiation are uncovered. Sources of innovative activity of enterprises are described.

Ключові слова: *інновація, промислове підприємство, активність, статистика*

Ключевые слова: *инновация, промышленное предприятие, активность, статистика*

Keywords: *innovation, industrial enterprise, activity, statistics*

ВСТУП

В умовах жорсткої конкуренції, будь-яке підприємство може існувати лише маючи переваги над конкурентами. Ці переваги досягаються, в першу чергу, за рахунок інноваційної діяльності. Інноваційно-активні підприємства відіграють важливу роль в стимулюванні науково-технічного прогресу, підвищенні якості товарів на ринку та подоланні багатьох кризових явищ. Одна із головних проблем української економіки – мала доля інноваційно-активних підприємств в промисловій галузі.

Питанню інноваційної активності підприємств, в тому числі і промислових, приділяли увагу багато науковців, серед яких Н. Данік, Ю. Шипуліна, Г. Мерніков, І. Зятковський, В. Геєць, С. Ковальчук, Я. Яцків, І. Жиляєв, С.Власенко та інші.

МЕТА РОБОТИ визначити забезпеченість країни інноваційно-активними промисловими підприємствами в останні роки.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

При написані статті використовувалися такі наукові методи дослідження як систематизація та аналіз статистичних даних, порівняння, дедукція та абстракція, візуальний (графічний) метод.

РЕЗУЛЬТАТИ

Незважаючи на те, що ефективне функціонування промислових підприємств тісно пов'язано з рівнем їх інноваційної активності, лише невелика частина організацій приділяють цьому питанню достатньо уваги.

Багато підприємств мають в розпорядженні застаріле устаткування, велика частка якого відпрацювала строк корисної експлуатації, нераціонально використовують різні види ресурсів і не займаються розробкою новітніх технологій в своїй діяльності.

Згідно з визначенням інноваційно-активне підприємство – це підприємство, яке витрачало кошти на інноваційну діяльність та яке реалізувало інноваційну продукцію протягом останніх трьох років [1]. В Україні менше 14% промислових підприємств відповідають цим умовам.

Згідно статистичним даним (табл. 1) за останні п'ять років частка інноваційно-активних підприємств в промисловості мала найбільші значення у 2012-2013 роках, а в 2014 році вже можна побачити тенденцію до зменшення. Крім того, кількість нових технологічних процесів, що були впровадженні у 2014 році в порівнянні з 2010 зменшилася на 300.

Розглянувши детальніше динаміку показника, який характеризує впровадження нових технологій за п'ять років (рис. 1), можна побачити, що найменше значення він набував у 2013 році. Тобто, хоча в цей рік інноваційною діяльністю займалися 13,6 % промислових підприємств, нові технології запровадили у кількості 1576. В порівнянні з цим у 2011 році було впроваджено 2510 нових технологічних процесів, хоча доля інноваційно-активних підприємств складала лише 12,8 %. Також, незважаючи на те, що цей показник як зменшувався так і збільшувався, в цілому можна помітити, що кількість нових технологічних процесів зменшується, адже у 2014 році їх значення (1743), хоча і збільшилось на 167 у порівняння з 2013 роком (1576), не досягло навіть рівня 2010 року (2043).

Таблиця 1

Впровадження інновацій на промислових підприємствах 2010-2014 рр. [2]

Рік	Питома вага підприємств, що впроваджували інновації, %	Впроваджено нових технологічних процесів, процесів
2010	11,5	2043
2011	12,8	2510
2012	13,6	2188
2013	13,6	1576
2014	12,1	1743

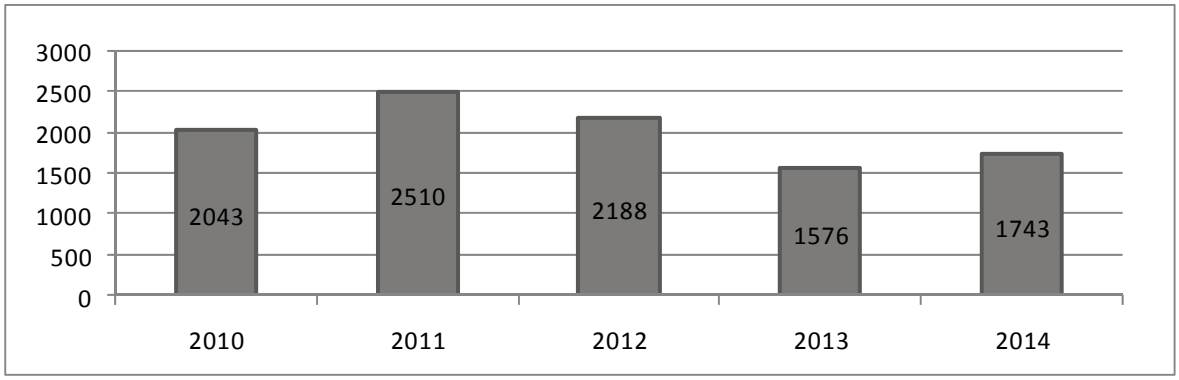

Рисунок 1. Впроваджені нові технологічні процеси промисловими підприємствами 2010-2014 рр.

Можна зробити висновок, що на інноваційно-активних підприємствах новим розробкам приділяють менше уваги ніж раніше. І якщо не вирішувати проблеми у цій сфері на даному етапі, у майбутньому ситуація може ще більше погіршитися.

Розглянемо структуру витрат, за рахунок яких фінансувалася інноваційна діяльність (табл. 2) [2]. Згідно із статистичними даними все менше витрат виділяється підприємством на інновації (7695,9 млн. грн. у 2014 році в порівнянні із 14333,9 млн. грн. у 2011 році). Це являється наслідком кризових явищ в економіці, так як підприємство вимушено в першу чергу спрямовувати свої витрати на недопущення стану банкрутства і не завжди має достатньо коштів на розробку нових технологій, хоча це б і дало можливість отримати значні переваги над конкурентами на ринку. Безперервне зменшення витрат у цій сфері можна бачити починаючи з 2011 року.

Таблиця 2

Джерела фінансування інноваційної діяльності

Рік	Загальна сума витрат, млн. грн.	У тому числі за рахунок коштів, млн. грн.			
		власних	державного бюджету	іноземних інвесторів	інші джерела
2010	8045,5	4775,2	87,0	2411,4	771,9
2011	14333,9	7585,6	149,2	56,9	6542,2
2012	11480,6	7335,9	224,3	994,8	2925,6
2013	9562,6	6973,4	24,7	1253,2	1311,3
2014	7695,9	6540,3	344,1	138,7	672,8

Представимо у вигляді графіку різні види джерел фінансування інноваційної діяльності за 2010-2014 рр. (рис. 2). З графіку видно, що майже вся інноваційна діяльність підприємств фінансувалася за рахунок власних коштів, а держава відігравала незначну роль в інноваційному розвитку країни на протязі всього періоду. Недостатня зацікавленість іноземних інвесторів пояснюються низькими показниками ефективності інновацій в цілому по країні.

Однак можна спостерігати і позитивну тенденцію в Україні. Так, школа бізнесу INSEAD і Всесвітня організація інтелектуальної власності визначила місце України в Глобальному інноваційному індексу як 63 із 143 країн, тоді як у 2013 році країна займала лише 71 із 142 місце [3]. Однак індекс має від’ємне значення (-0,45), а інноваційна ефективність склала -0,73. Тобто на міжнародному рівні (у порівняння з іншими країнами світу) інноваційна діяльність підприємств України неефективна та має багато невирішених проблем.

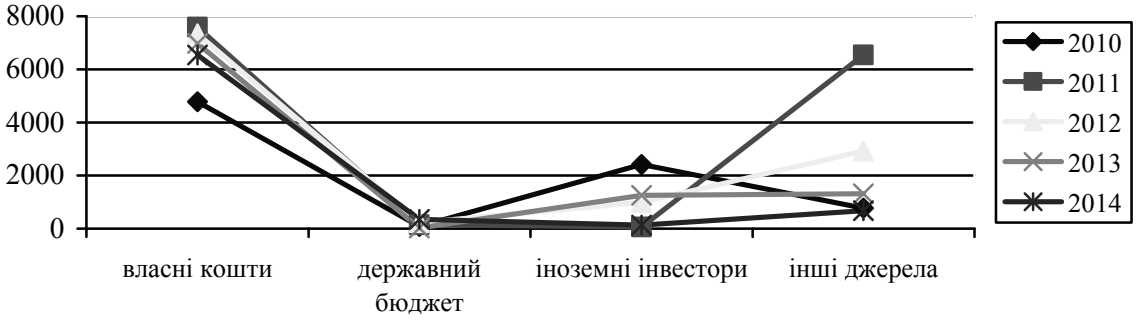

Рисунок 2. Порівняння джерел фінансування інноваційної діяльності за 2010-2014 рр.

ВИСНОВКИ

Отже, в цілому інноваційна активність промислових підприємств країни в останні роки має тенденцію до зниження, що проявляється як в зменшенні долі підприємств, які займаються розробкою інновацій, так і в обмежені витрат в цій сфері. На міжнародному рівні інноваційна діяльність України неефективна, що робить її непривабливою для зовнішніх інвесторів.

В подальшому слід розвивати методики розробки та впровадження інновацій на промислових підприємствах, які б мінімізували витрати на ці процеси для досягнення максимальної ефективності нововведень.

Список використаних джерел

1. Економічна енциклопедія // ред. кол.: С.В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – Київ: Академія, 2000. – Т.1. – 864 с.

2. Наукова та іноваційна діяльність (1990-2014рр.) – Електронний ресурс. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/ – Назва з екрану.

3. Глобальний інноваційний індекс. – Електронний ресурс. – Режим доступу: https://www.globalinnovationindex.org/ – Назва з екрану.

ПЕРЕДЕРІЙ
Віктор Васильович
perederiyv@bigmir.net

доцент кафедри менеджменту зовнішньоекономічної діяльності підприємств Інституту економіки та менеджменту, Національний авіаційний університет

УДК 331 (045)

ЗОВНІШНІ РИЗИКИ ДІЯЛЬНОСТІ АВІАКОМПАНІЙ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

EXTERNAL RISKS OF AIRLINES’ ACTIVITIES IN MODERN CONDITIONS

Ризик господарської діяльності може бути класифікований на зовнішній та внутрішній. Стаття присвячена оцінці ризику макрорівня та врахуванні його в господарській діяльності авіакомпаній.

Риск хозяйственной деятельности может быть классифицирован как внешний и внутренний. Статья посвящена оценке риска макроуровня и учете его в хозяйственной деятельности авиакомпаний.

Business risks can be classified into external and internal. The article is devoted to the assessment of risk at the macro-level and its accounting in the economic activity of airlines.

Ключові слова: *ризик, ймовірність, господарська діяльність, експертні методи*

Ключевые слова: *риск, вероятность, хозяйственная деятельность, экспертные методы*

Keywords: *risk, probability, economic activity, expert methods*

ВСТУП

Постановка проблеми в загальному вигляді

В сучасному світі ми вимушені приймати рішення в умовах невизначеності. Одночасний вплив багатьох чинників та швидкість їхньої зміни формують умови невизначеності. Саме тому ризик-менеджмент розвивається досить швидко у порівнянні з іншими напрямами фінансового менеджменту. Ризик став невід’ємною складовою діяльності менеджера при прийнятті управлінських рішень. Ризик включає в себе три компоненти: невизначеність - неможливість визначення лише одного ходу подій; збиток - мінімум один результат може призвести до збитку; значимість - має практичне значення і охоплює інтереси хоча б одного суб’єкта. Завдання будь-якої організації полягає у прийнятті на себе ризиків для досягнення цілей. Керівник фірми не може виключити ймовірність виникнення небажаних ситуацій, однак можна спрогнозувати розвиток події та її наслідки.

У науковій літературі вже накопичено достатній досвід у дослідженні питання врахування ризиків при оцінці ефективності господарської діяльності, який ґрунтується на існуючих підходах загальної теорії ризику та інвестицій. Представниками наукової думки, які вивчали це питання є такі зарубіжні та вітчизняні вчені: Дж. Кейнс, К. Макконнелл, Г. Марковіц, С. Фішер, У. Шарп, А. Альгін, І. Бланк, І. Балабанов, В. Віленський, В. Вітлінський, В. Гранатуров, С. Ілляшенко, Ю. Кулаєв, В. Москвін, О. Шерепа та інші.

Проте, слід зазначити, що дане питання потребує подальшого наукового доробку в частині поглиблення методичних засад виокремлення; оцінювання та аналізу елементарних та складних ризиків різних рівнів, що враховує особливості та пріоритети розвитку вітчизняних авіакомпаній.

МЕТА РОБОТИ

Основною метою статті є оцінка ризиків макрорівня і їхнього врахування в діяльності авіакомпаній.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

У процесі дослідження використано загальнонаукові методи пізнання, а саме: критичного аналізу, наукової абстракції та узагальнення наукового досвіду сучасних теоретичних досліджень.

РЕЗУЛЬТАТИ

Господарська діяльність завжди характеризувалася досить високим рівнем невизначеності майбутніх результатів, необхідністю вибору з декількох альтернативних варіантів, імовірністю опинитися у гіршому становищі, ніж до початку діяльності, або взагалі втратити кошти. Ризикованість діяльності, зазвичай, збільшується, якщо організація планує здійснювати новий вид діяльності; існує значна кількість сценаріїв здійснення діяльності через невизначеність зовнішнього середовища; діяльність є багатоаспектною та має загальнонаціональне значення.

Діяльність авіакомпаній на ринку України має велику соціальну значимість та провадиться як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках. В наслідок цього здійснення діяльності авіакомпанії пов’язане з цілою системою ризиків, частина з яких є ризиками мікрорівня – безпосередньо стосуються процесу перевезень, а інша частина ризиків відносяться до мезо- та макрорівнів, пов’язані з діяльністю галузі та країною в цілому.

Ставлячи за мету розробку комплексної програми оцінки ризиків діяльності, необхідно:

- визначити основні фактори ризиків даного виду діяльності та оцінити імовірність їх настання у долях одиниці;
- передбачити можливі наслідки та оцінити як імовірність їх виникнення, так і силу їх впливу;
- провести комплексну оцінку та аналіз ризиків на всіх рівнях;
- визначити періодичність моніторингу ризиків та встановити напрями і методи їхнього регулювання.

Аналіз переваг та недоліків основних методів оцінки ризиків показав доцільність застосування методу експертних оцінок.

Інвестиційні ризики на макро-, мезо- і мікрорівнях є складними. Складні ризики є композицією елементарних ризиків. У свою чергу елементарні ризики визначаються повним переліком непересічних подій, тобто кожний з них розглядається як незалежний від інших [1].

Згідно поглядів науковців [2] загальна структура системи ризиків, що існують при реалізації господарської діяльності, складається у загальному випадку із зовнішніх та внутрішніх ризиків.

При цьому зовнішні ризики як такі, що не залежать від дій учасників господарської діяльності, виникають на макро- та мезорівнях. Внутрішні ризики індивідуальні (специфічні) для кожного конкретного виду діяльності.

Саме зовнішні ризики, що виникають на макро- та мезорівнях і не залежать від суб'єкта господарської діяльності. На такі ризики не може бути здійснений вплив. У свою чергу внутрішні ризики, що мають місце на мікрорівні, залежать від умов реалізації кожного виду господарської діяльності та можуть бути зменшені чи усунені при своєчасному їх виявленні та оцінці, що звичайно потребуватиме додаткових витрат, які повинні бути враховані у складі поточних витрат. Ці витрати обумовлюються необхідністю розробки та реалізації заходів ризик-менеджменту. Нами розглянуто основні ризики макрорівня та приведена оцінка експертів за методикою журналу "Euromoney".

У таблиці 1 наведені основні види ризиків макрорівня, які здійснюють вплив на ефективність будь-якої господарської діяльності в Україні та розглянута їх структура [3].

Таблиця 1

Структура ризиків макрорівня

Сутність ризику	Можливі наслідки	Фактори (чинники) ризику
Політичний ризик – невизначеність політичної ситуації, ризик несприятливих політичних змін у країні, які впливають на діяльність галузі в цілому	Імовірність виникнення прямих збитків від діяльності; недоотримання запланованого прибутку; можлива втрата частини активів	Нестабільна політична ситуація у країні; зміна політичного курсу; політичне втручання в управління авіаційним транспортом; державне регулювання тарифів; проблеми з сусідніми державами
Заборгованість країни – це імовірність несприятливих змін, пов'язаних з обслуговуванням державного боргу країни	Зростання витрат, понесення втрат внаслідок блокування міжнародних операцій авіаційного транспорту; недоотримання прибутку, розрив відносин з проектувальниками	Наявність боргу країни; зміна умов обслуговування боргу, відсутність чіткої програми погашення боргу; відмова від обслуговування боргу
Економічний ризик – імовірність виникнення втрат, що зумовлюється несприятливими змінами в економіці країни	Недоотримання прибутку, зростання витрат, збільшення собівартості послуг	Зміна економічної системи, зміна економічних орієнтирів, зміна податкової політики; неефективна економічна політика уряду; посилення конкурентної боротьби; виникнення диспропорцій між галузями економіки; застосування адміністративних методів регулювання економіки; зміна валютних курсів, інфляція, дефляція
Ризик кредитоспроможності країни – імовірність несплати позичальником сум основного боргу та відсотків	Застосування санкцій до країни, обмеження сум можливих позик, можливе збільшення податкового тиску на підприємства транспорту	Неповернення суми кредиту чи суми відсотків повністю чи частково у встановлений термін
Ризик обмеження доступу до банківського фінансування	Погіршення фінансових відносин у країні, виникнення сум внутрішнього боргу держави перед розпорядниками коштів, припинення фінансування програм	Виникнення випадків попередньої несплати запозичень чи відсотків по ним, порушення умов фінансування, невиконання взятих державою гарантій та зобов'язань, погіршення зовнішньополітичних відносин
Ризик обмеження доступу до ринків капіталу – це імовірність недопущення окремих юридичних осіб державою до ринків капіталів	Виникнення додаткових витрат, недоотримання прибутку, погіршення інвестиційних, валютних, фінансових відносин	Зміна політичних орієнтирів країни; дискримінація окремих суб'єктів господарювання.

Ризики мікрорівня слід проводити за кожним видом діяльності, застосовуючи модель факторного аналізу ризиків. Це передбачає виявлення причин ризику, елементарних ризиків та потенційних наслідків від їх прояву. При цьому слід враховувати, що деякі ризики можуть виникати одночасно, а деякі є альтернативними. Ризики мезорівня пов’язані з діяльністю галузі в цілому і також повинні бути враховані при оцінці ризикованості діяльності.

Окрім ризиків мезорівня розрізняють також ризики макрорівня, або ризики країни, в якій знаходиться суб’єкт господарської діяльності та здійснює діяльність. Ці ризики відображають загальнодержавні тенденції, що зумовлюються нестабільністю державної влади, політичною кризою, особливостями державного устрою та законодавства, неефективною економічною політикою, що проводиться урядом, етнічними та регіональними проблемами, поляризацією інтересів різних соціальних груп, можливими терористичними та військовими діями тощо. Ризики макрорівня не залежать від діяльності конкретного суб’єкта, їх враховують тільки при прийнятті управлінських рішень. Значення макрорівневих ризиків повинно бути повністю враховано при визначенні комерційної ефективності діяльності незалежно від її специфіки. Очевидно, що авіакомпанії, забезпечуючи транспортну стабільність держави, досить чутко відчувають на собі макровпливи. Макрорівневі ризики можуть бути оцінені за однією з методик, що існують сьогодні. Методика журналу “*Euromoney*” передбачає оцінювання ряду показників в балах (табл. 2), що характеризують ризикованість діяльності в країні. 100 балів означає відсутність ризику, 0 балів – максимальний рівень ризику.

Таблиця 2

Оцінка ризикованості діяльності згідно даних методики “*Euromoney*”

Показники	Максимально можливе значення показників стабільності ($К_{стаб\ мах}$)
Політичний ризик країни	25,00
Показник ефективності економіки (економічні результати)	25,00
Рівень заборгованості країни	10,00
Реструктуризація боргу / дефолт	10,00
Рівень кредитоспроможності	10,00
Прозорість діяльності урядових та громадських установ	
Доступ до банківського фінансування	5,00
Доступ до короткострокового фінансування	5,00
Доступ до ринків капіталів	5,00
Форфейтинг	5,00
Всього	100,00

Згідно даних оцінки за методикою “*Euromoney*” у 2014 році ризик країни для нашої держави склав 27 балів (рис. 1), при цьому Україна опинилася на 146 місці в світі за привабливістю ведення бізнесу. Якщо перевести оцінку ризику макрорівня для України, то він складе 0,73. Таке значення свідчить про дуже ризиковану макроситуацію для ведення бізнесу в країні.

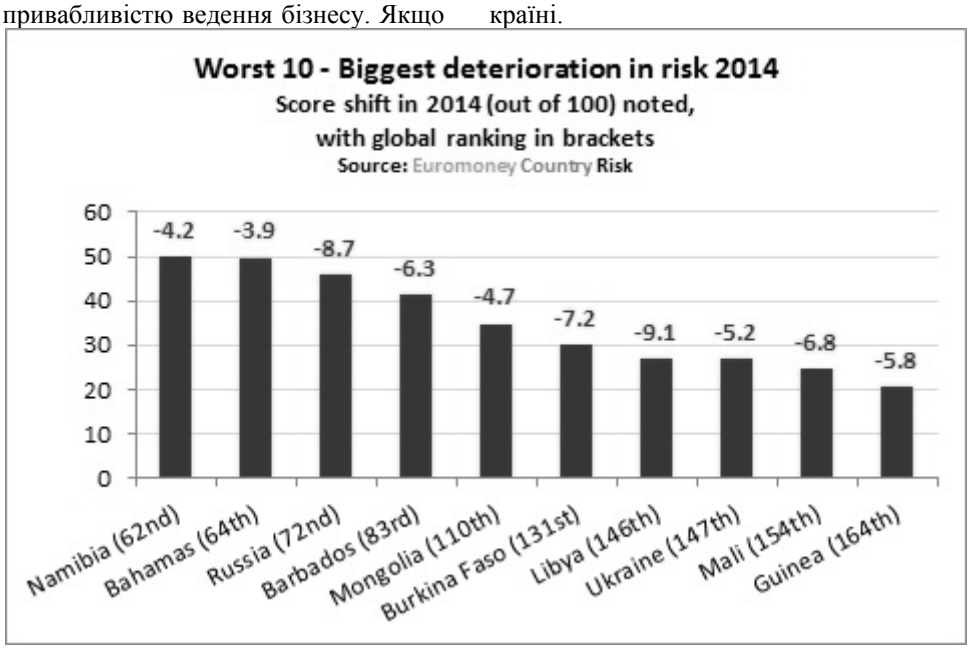

Рис. 1. Оцінка ризику країн згідно методики “Euromoney”у 2014 році [4]

Для оцінки ризиків макрорівня також можна застосувати методику Trace Matrix [5]. Оцінка проводиться за чотирма елементами:

1) взаємодія з урядом;

2) антикорупційне законодавство та антикорупційна боротьба;

3) прозорість діяльності урядових та громадських інституцій;

4) обсяг громадського нагляду.

Згідно цієї методики рівень ризикованості діяльності в Україні у 2014 році склав 64 бали (0,64).

ВИСНОВКИ

Динаміка оцінки ризику країни останніх років свідчить про значну ризикованість діяльності в Україні зумовлену політичною нестабільністю в державі та низькою економічною ефективністю. Зміщення оціночного значення ризиків макрорівня у бік ризикованості свідчить про необхідність його врахування при прийнятті управлінських рішень.

Список використаних джерел

1. Скопенко Н.С. Теоретико-методичні основи аналізу та врахування господарського ризику в діяльності підприємств (на прикладі хлібопекарської галузі): Дис. канд. екон. наук: 08.06.01 / НУХТ. – К.: 2006, - 289 с.

2. Сич Є.М., Ільчук В.П. Етапи розвитку інноваційно-інвестиційних систем на залізничному транспорті. // Вісник ХНУ № 512, 2001. – С. 100-103.

3. Шерепа О.М. Теоретико-прикладні основи врахування ризиків при оцінці ефективності реального інвестування: Дис. канд. екон. наук: 08.00.04 / ДНУЗТ. – Д.: 2008, - 293 с.

4. Матеріали агенції Euromoney [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.euromoney.com

5. TRACE Matrix – Global Business Bribery Risk Index for the Compliance Community [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.traceinternational.org/trace-matrix

СВИДЛО
Ганна Ігорівна
annanautova84@mail.ru

УДК 33.338.1

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ МАШИНОБУДУВАННЯ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

TRENDS OF ENGINEERING COMPANIES OF KHARKIV REGION

к.е.н., викладач кафедри статистики та економічного прогнозування, Харківський національний економічний університет ім. Семена Кузнеця

В статті розглянуто основні тенденції розвитку підприємств машинобудування та металообробки Харківської області. Виявлено позитивні напрямки впливу розвитку машинобудування на економіку країни.

В статье рассмотрено основные тенденции развития предприятий машиностроения и металлообработки Харьковской области. Выявлено позитивные направления влияния развития машиностроения на экономику страны.

In the article the major trends in machine building and metalworking Kharkiv region are considered. The positive direction of the impact of engineering on the economy are identified.

Ключові слова: *машинобудування, тенденції розвитку, підприємства, обсяг реалізованої продукції*

Ключевые слова: *машиностроение, тенденции развития, предприятие, объем реализованной продукции*

Keywords: *engineering, development trends, the company, the volume of sales*

ВСТУП

Машинобудування є однією з основних галузей промисловості України, де зосереджено 20 % основних засобів промисловості та виробництво інноваційної продукції з високим рівнем доданої вартості. Обґрунтування пріоритетів розвитку вітчизняного машинобудування сприятиме відновленню його ролі у якості локомотива економічного зростання України та забезпеченню модернізації економіки держави загалом.

Дослідженням питань розвитку економіки машинобудівної галузі в Україні займалися такі вчені та науковці, як: Ю. Барташевська, Н.В. Васюк, Б. Данилишин, Л.Є. Довгань, М.К. Колісник, В.В. Лобач, Д. Малащук, Н. Тарасова, Т.М. Чумакова, О. Шапуров та ін.

МЕТА РОБОТИ полягає у визначені тенденцій розвитку діяльності підприємств машинобудування Харківської області.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою роботи є наукові праці, матеріали періодичних видань, ресурси Internet, статистична інформація Державної служби статистики.

При проведенні дослідження використано методи динамічного аналізу, порівняння та узагальнення результатів.

РЕЗУЛЬТАТИ

В ринкових умовах забезпечення високого рівня ефективності господарювання посідає центральне місце в економічній політиці держави, формує стратегію діяльності виробничо-господарських структур. Випереджаючий розвиток машинобудівної промисловості сприятиме:

досягненню позитивного синергетичного ефекту в супутніх галузях промисловості, насамперед гірничо-видобувній, чорній та кольоровій металургії, металообробці через збільшення споживання їх продукції;

створенню замкнених виробничих циклів, побудованих на коопераційних зв’язках між українськими підприємствами;

розвитку внутрішнього ринку збуту споживчих і промислових товарів власного виробництва;

зростанню частки товарів з високою доданою вартістю у загальному експорті товарів, зменшенню негативного сальдо зовнішньої торгівлі товарами;

загальному пожвавленню виробничої активності, що призведе до збільшення прибутків підприємств, які можуть бути спрямовані на технічне переозброєння та модернізацію виробництв;

створенню додаткових робочих місць у машинобудівній і супутніх галузях [2].

Однією з сучасних форм організації бізнесу є фінансово-промислові та індустріальні групи, які можуть об’єднувати підприємства різних видів економічної діяльності, банківські та інші установи. Це дозволяє диверсифікувати джерела отримання прибутку, сконцентрувати фінансові ресурси, підвищити мобільність управління. Зараз до складу фінансово-промислових та індустріальних груп входить понад 4,6 тис. підприємств.

В промисловості Харківської області одне з провідних місць займає індустріальна група «Українська промислова енергетична компанія» (ІГ УПЕК).

ІГ УПЕК є структурою холдингового типу, яка контролює декілька машинобудівних підприємств Харківської області.

Характерними ознаками підприємств ІГ УПЕК є те, що вони:

1) займаються машинобудуванням та металообробкою;

2) характеризуються різним напрямом виробництва: випускають масову, серійну, унікальну (разову) продукцію, надають послуги промислового характеру;

3) належать до категорії великих та середніх підприємств.

Підприємства, які входять до складу ІГ УПЕК, подано в табл. 1.

Для визначення тенденцій розвитку підприємств ІГ УПЕК проведемо аналіз діяльності підприємств за показниками обсягів реалізації продукції за період 2008–2014 рр., який подано в табл. 2.

Для більш повного аналізу дослідимо зміну темпів зростання обсягів реалізації продукції як взагалі по ІГ УПЕК, так і по окремих підприємствах, що до неї входять (рис. 1–6) [3].

Таблиця 1

Склад підприємств ІГ УПЕК

Підприємство	Скорочена назва	Основний вид діяльності
ПуАТ «Харківський верстатобудівний завод»	Харверст	Виробництво вальцешліфувальних і кругло-шліфувальних верстатів
ПуАТ «Харківський електротехнічний завод «Укрелектромаш»	ХЕЛЗ	Виробництво асинхронних електродвигунів і широкого модельного ряду електронасосів
ПуАТ «Харківський підшипниковий завод»	ХАРП	Виробництво кулькових підшипників загально-промислового призначення і роликових підшипників для залізничного транспорту
ТОВ «Лозівський ковальсько-механічний завод»	ЛКМЗ	Ковальсько-штампувальна продукція для підприємств тракторного, автомобільного, сільськогосподарського машинобудування та залізничного транспорту
ТОВ «Українська ливарна компанія»	УЛК	Виробництво чавунного і сталевого литва

Таблиця 2

Динаміка обсягів реалізації продукції підприємств ІГ УПЕК, тис. грн. [3]

Підприємство	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Харверст	18696,3	12279,0	14731,8	25465,0	25479,8	23829,5	5766,8
ХЕЛЗ	64169,2	69626,1	76937,4	89368,4	49040,7	34680,6	26951,9
ХАРП	449379,5	476805,7	644406,8	813160,5	735921,8	461424,7	295615,9
ЛКМЗ	418734,7	113481,9	307095,7	518225,0	491840,3	289846,6	146717,9
УЛК	32295,7	4364,6	35470,9	52809,7	66579,3	11561,6	5008,1

Рис. 1. Динаміка обсягів реалізації продукції і темпів зростання по ІГ УПЕК у 2008 – 2014 рр.

Аналіз рис. 1 дозволив дійти висновку, що світова криза лише частково стримала подальший розвиток ІГ УПЕК. Однак, зовнішні та внутрішні чинники мають вплив на економічну ситуацію у країні і як результат відображаються на діяльності машинобудівних підприємств, наслідком, чого, є зниження обсягів продаж у 2012 – 2014 рр.

Динаміка показників ПуАТ «Харківського електротехнічного заводу «Укрелектромаш» (рис. 2) свідчить про тенденцію до зростання вартості виробленої продукції, причому найбільші темпи зростання спостерігались у 2011 р. Однак основна тенденція, яка характеризує діяльність ІГ УПЕК щодо неоднозначності зміни обсягів виробництва, характерна і для цього підприємства. Так, кожного року спостерігається уповільнення темпів зростання показника, і вже у 2012 р. було зафіксовано значне його падіння, яке продовжується на протязі 2013 – 2014 рр.

Рис. 2. Динаміка обсягів реалізації продукції і темпів зростання у ПуАТ Харківський електротехнічний завод «Укрелектромаш» у 2008–2014 рр.

Така тенденція певною мірою пов’язана зі збільшенням ціни на продукцію підприємства, що обумовлено двома групами факторів: по-перше, зовнішніми факторами, а саме зміною ринкової кон’юнктури (світова фінансова криза), курсу гривні до долара та інфляційними процесами, по-друге, внутрішніми факторами, а саме зі зменшенням попиту на продукцію, що виробляється, та бажанням підприємства залишити необхідний рівень рентабельності через підвищення ціни. Відповідно знизилась конкурентоспроможність продукції за ціновим фактором.

ПуАТ «Харківський верстатобудівний завод» має унікальну ринкову нішу та значний виробничий потенціал. Поряд з випуском традиційних видів продукції підприємство освоює нові сучасні моделі вальцешліфувальних та круглошліфувальних верстатів. Однак криза в металургійній та машинобудівній галузях призвела до того, що у 2010 р. основні замовники зменшили попит на продукцію. Виходячи з даних наведених на рис. 3 можна зробити висновок, що обсяг реалізації у порівнянні з 2009 р. скоротився на 34%, а в 2014 у порівнянні з 2013 р. на 75,8%.

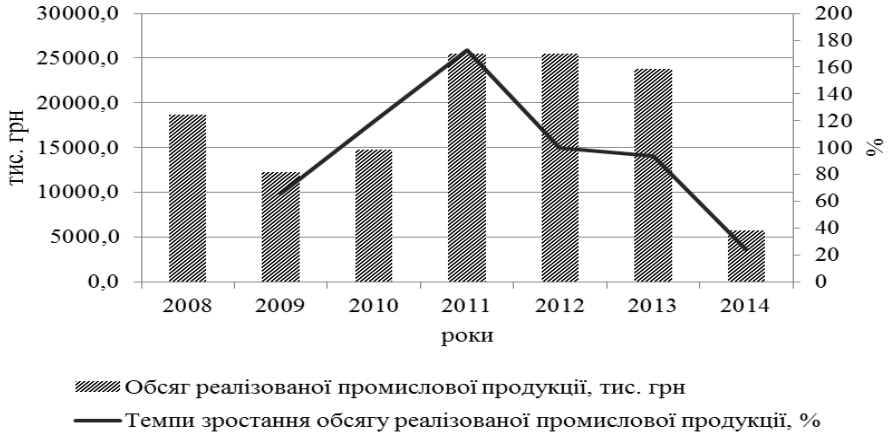

Рис. 3. Динаміка обсягів реалізації продукції і темпів зростання у ПуАТ «Харківський верстатобудівний завод» у 2008–2014 рр.

Разом з тим перспективи підприємства Харверст у посткризовий період оцінювалися оптимістично, оскільки 2011 та 2012 роки характеризувалися значним зростанням виробництва, однак погіршення політичної та економічної ситуації в країні 2013 р. призвело до значного падіння обсягів реалізації у 2014 р.

Негативні результати діяльності ПуАТ «Харківський підшипниковий завод» у період 2009–2010 рр. спонукали його менеджмент до початку здійснення модернізації і технічного переозброєння власного виробництва, що у 2011 р. дало позитивні результати, однак починаючи з 2012 р. спостерігається значне зниження обсягів реалізації продукції у порівнянні з попереднім роком (2012 р. на –9,5%, 2013 р. на –37,2%, 2014 р. на –35,9%). Дана тенденція пояснюється загальною ситуацією, що склалася у державі (рис. 4).

За період 2008–2011 рр. спостерігається позитивна динаміка у діяльності ПуАТ «Харківський підшипниковий завод». Однак у 2012–2014 рр. відзначається суттєве зниження обсягів реалізації (див. рис. 4).

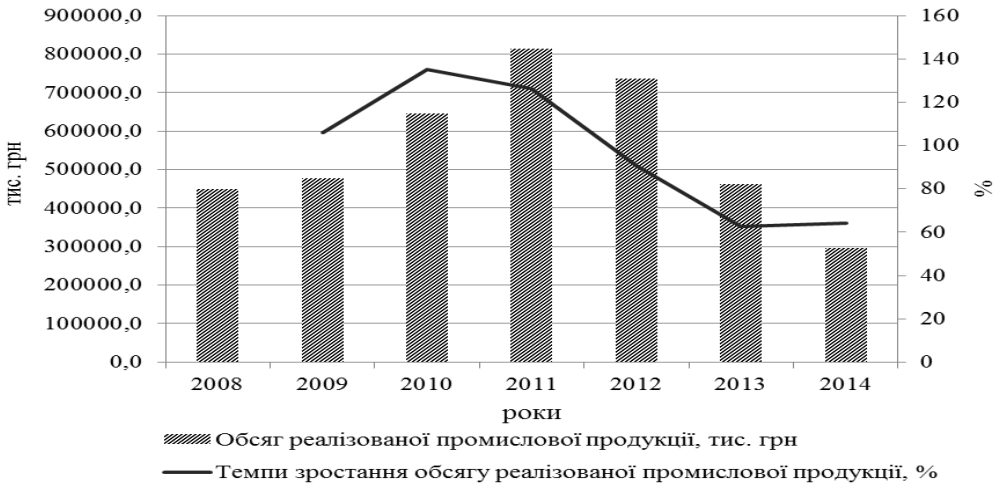

Рис. 4. Динаміка обсягів реалізації продукції і темпів зростання у ПуАТ «Харківський підшипниковий завод» у 2008–2014 рр.

Аналіз діяльності ТОВ «Лозівський ковальсько-механічний завод» (рис. 5) свідчить про те, що у 2009 р., як і більшість українських підприємств, воно мало великі проблеми з життєздатністю. Так, дуже суттєве падіння обсягів виробництва (на 72,9%) мало місце у 2009 р., як наслідок – зменшення кількості замовлень на продукцію підприємства. У 2010–2013 рр. обсяг продукції зріс, але з 2012 р. вже спостерігається поступовий спад обсягів реалізації, і в 2014 р. обсяги реалізації впали на 49,4%.

Це пов'язано з тим, що ТОВ «Лозівський ковальсько-механічний завод» виробляє мости для автобусів, деталі та вузли для тракторної техніки, рухомого складу залізниць, ґрунтообробну техніку, має основних споживачів своєї продукції не тільки в Україні, але й в Білорусі, Росії та інших країнах, які здійснюють політику імпортозаміщення.

Щодо ТОВ «Українська ливарна компанія» можна зробити такі висновки (рис. 6). По-перше, спостерігаються значні коливання в динаміці досліджуваних показників, однак таке коливання обумовлене економічними проблемами інших підприємств ІГ УПЕК, які є основними споживачами продукції підприємства. По-друге, компанії вдалося вийти з кризи, про що свідчить збільшення обсягів виробництва у 2010–2012 рр.

Рис. 5. Динаміка обсягів реалізації продукції і темпів зростання у ТОВ «Лозівський ковальсько-механічний завод» у 2008–2014 рр.

Однак, ситуація, що склалася у державі значно вплинула на обсяги реалізації продукції, так у 2014 р. було зниження зазначеного показника на 57,7% (рис. 6).

У зведеному вигляді результати дослідження якості діяльності підприємств ІГ УПЕК за показником динаміки виробництва продукції за період 2008–2014 р. подано в табл. 3.

Рис. 6. Динаміка обсягів реалізованої продукції і темпів зростання у ТОВ «Українська ливарна компанія» у 2008–2014 рр.

Таблиця 3

Якісна оцінка діяльності підприємств ІГ УПЕК за показником динаміки виробництва продукції у 2008–2014 рр.

Підприємство	Основна тенденція	Поведінка в період кризи 2008-2009 рр.	Поведінка в післякризовий період 2010-2012 рр.	Поведінка в період кризи 2013-2014 рр.
Харверст	Зростання	Падіння	Зростання	Значне падіння (75,8%)
ХЕЛЗ	Стабільна	Стабільна	Стабільна з трендом до зниження	Падіння (22,8%)
ХАРП	Зростання	Стабільна	Стабільна з трендом до зниження	Падіння (35,9%)
ЛКМЗ	Падіння	Значне падіння (на 72,9%)	Зростання та стабілізація	Значне падіння (49,4%)
УЛК	Стабільна	Значне падіння (на 86,4%)	Зростання та стабілізація	Значне падіння 56,7%

Неоднозначність основних тенденцій поведінки підприємств у кризовий та післякризовий періоди обумовлена тим, що вони належать до різних типів виробництва, мають різні обсяги виробництва та реалізації продукції, а головне, займають різні ніші на ринках машинобудівної продукції.

ВИСНОВОК

Скорочення економічного потенціалу України, уповільнення темпів науково-технічного прогресу і впровадження науково-технічних інновацій у промислове виробництво в значній мірі зумовили втрату машинобудівною галуззю своїх позицій в економіці країни. Одним з шляхів підвищення конкурентоспроможності машинобудівних підприємств є формування нових управлінських систем, зокрема створення фінансово-промислових та індустріальних груп. У машинобудуванні однією з провідних є ІГ УПЕК, до якої входить низка підприємств машинобудування та металообробки Харківської області.

Також, проведена діагностика стану підприємств ІГ УПЕК, виявила неоднозначність основних тенденцій їх поведінки у кризовий та післякризовий періоди.

Разом з тим кожне підприємство ІГ УПЕК як суб’єкт підприємництва спрямоване на отримання позитивного фінансового результату від своєї діяльності, тобто на беззбитковість.

Список використаних джерел

1. Гейць В.М. Соціально-економічний стан України: наслідки для народу та держави: національна доповідь / За заг. ред. В.М. Гейця [та ін.]. – К.: НВЦ НБУВ, 2009. – 687 с.

2.Національний інститут стратегічних досліджень при Президентові України. «Пріоритети розвитку машинобудівної промисловості у рамках антикризової політики України». Аналітична записка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.niss.gov.ua/articles/451/

3. Сайт Державної служби статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua

ПОДАТКОВА РЕФОРМА 2016: ЮРИДИЧНИЙ АНАЛІЗ

У Верховній Раді України від номером 3357 зареєстровано Проект Закону про внесення змін до Податкового кодексу України щодо податкової лібералізації.

29 жовтня у Верховній Раді відбулася презентація та обговорення законопроекту.

Голова Комітету з питань податкової та митної політики **Ніна Южаніна** повідомила, що законопроект №3357 підготовлений представниками **всіх політичних сил парламенту** (*офіційний веб-портал Верховної Ради України http://www.rada.gov.ua/news/Novyny/117605.htm*).

Запропонований проект податкової реформи отримав символічну назву "Податкова реформа 2016. Фіскальна лібералізація". Учасники презентації сказали, що проектом пропонується вирішити найбільш болючі питання для бізнесу, включаючи проблему відшкодування ПДВ, створити умови для відновлення економіки країни, виведення економіки з тіні шляхом встановлення справедливих ставок податків, впровадження механізму контролю трансферного ціноутворення. "*Саме така податкова реформа дасть змогу нашій країні ефективно вирішувати питання державного боргу та чіткого дотримання міжнародних боргових зобов'язань*", - наголосила Н. Южаніна.

Народний депутат **Т. Острікова** звернула увагу на те, що найбільше контактів між платниками і податковими органами відбувається на нижчому рівні - рівні районних інспекцій. Саме тому проектом пропонується передбачити, щоб районні інспекції не мали функцій податкового аудиту і проведення перевірок, залишивши їм лише сервісні функції по наданню послуг, що дасть змогу ліквідувати корупцію.

Голова Комітету з питань промислової політики та підприємництва **Віктор Галасюк** зазначив: «*Радикальна податкова лібералізація потрібна, аби забезпечити економічне зростання та подолати корупцію. Саме цим цілям слугує проект реформи (законопроект №3357), напрацьований у податковому Комітеті та внесений в парламент 114 депутатами, в тому числі, від фракції Радикальної партії*».

Які ж основні зміни пропонуються в законопроекті?

Структура та організація контролюючих органів

Згідно з проектом, ***державними податковими інспекціями будуть надаватися лише так звані сервісні послуги платникам податків*** (тобто, консультації, методологічна допомога в заповненні декларацій та форм звітності, ***приймання звітності, накопичення та обробка податкової інформації***). Інші повноваження, зокрема, узагальнення даних щодо податкового обліку, загальне керівництво контролюючими органами, надання узагальнюючих податкових консультацій, визначення порядку обліку платників податків – передаються **Міністерству фінансів України.**

Як роз'яснила **Т. Острікова**, важливою зміною є те, що Державна фіскальна служба повинна діяти в рамках процедур актів та інструкцій, виданих Міністерством фінансів. Вихід за рамки цих правил і процедур буде вважатися перевищенням службових повноважень. Фіскальна служба не зможе видавати нормативно-правові акти. Питання планування форм і методів податкового контролю, затвердження плану перевірок також перейде до Міністерства фінансів. Згідно з проектом, фіскальна служба буде перевіряти лише тих платників, які включені до плану Міністерством фінансів, яке буде приймати такі рішення на підставі глибокого аналізу даних інформаційно-аналітичних баз. Тобто, система визначення податкових ризиків запрацює саме у Міністерстві фінансів (офіційний веб-портал Верховної Ради України http://www.rada.gov.ua/news/Novyny/117605.html).

Проектом визначено, що у складі контролюючих органів діють:

центральний рівень – центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову і митну політику;

регіональний рівень – Національний офіс по роботі з великими платниками податків, міжрегіональні та регіональні органи (офіси) в Автономній Республіці Крим, містах Києві та Севастополі, областях з функціями податкового контролю та адміністрування податків та зборів;

місцевий рівень - державні податкові інспекції (центри обслуговування платників податків), що здійснюють виключно функцію сервісного обслуговування платників податків, митниці.

Передбачається скасування податкової міліції та утворення - **Служби фінансових розслідувань.**

Проектом доповнено процедуру скасування податкових повідомлень-рішень та вимог. Так, відповідно **до ст. 55.1 проекту, податкове повідомлення-рішення може бути скасоване також Мінфіном.**

Заборона перевірки правильності бухобліку

Так, у проекті визначено (ст. 20), що контролюючі органи, крім державних податкових інспекцій, що здійснюють виключно функції сервісного обслуговування платників податків, мають право здійснювати перевірку своєчасності, достовірності, повноти нарахування та сплати податку на прибуток підприємств. Така перевірка проводиться на підставі даних, визначених платником податків у фінансовій звітності, та документів платника податків щодо прийняття рішення про розподіл прибутку, виплату дивідендів, розрахунку прирівняних до розподілу прибутку платежів і операцій. **Проведення перевірки правильності ведення бухгалтерського**

обліку та/або правильності і повноти визначення фінансового результату до оподаткування згідно з бухгалтерським обліком та/або формування показників фінансової звітності заборонятьcя.

Податок на прибуток

Проектом передбачається виключення норм, які регулюють сплату авансових внесків з податку на прибуток. Внесено численні зміни щодо порядку визначення складу доходів та витрат платника податку на прибуток.

Згідно офіційної інформації[1] зазначається про «**перехід до розподіленого прибутку**».

Так, нормами проекту зазначаються наступні положення.

Об'єктом оподаткування податком на прибуток є (ст. 134):

- **розподілений прибуток** у вигляді нарахованих дивідендів та прирівняні до розподілу прибутку платежі та операції;
- **дохід нерезидента** з джерелом походження з України, що підлягає оподаткуванню згідно зі статтею 136 Кодексу.

У свою чергу, визначено поняття дивідендів наступним чином:

«***Дивіденди*** *– платіж у грошовій формі та/або у відмінній від грошової формі (в тому числі реінвестиція), що здійснюється юридичною особою - емітентом корпоративних прав, інвестиційних сертифікатів чи інших цінних паперів на користь власника таких корпоративних прав, інвестиційних сертифікатів та інших цінних паперів, що засвідчують право власності інвестора на частку (пай) у майні (активах) емітента, у зв'язку з розподілом частини його чистого прибутку або нерозподіленого прибутку минулих років, розрахованого за правилами бухгалтерського обліку.*

При цьому для цілей застосування цього Кодексу виплатою дивідендів також визнається:

платіж, який здійснюється державним некорпоратизованим, казенним чи комунальним підприємством на користь відповідно держави або органу місцевого самоврядування у зв'язку з розподілом частини прибутку такого підприємства;

платіж, який виплачується платником податку його власнику (власникам) або пов’язаним особам (не у зв’язку із оплатою товарів, робіт, послуг, виплатою роялті тощо), та який за своєю суттю є розподілом прибутку, але без оформлення його у вигляді виплати дивідендів;

здійснення інвестицій за кордон;

кошти або майно, які повертаються власнику корпоративних прав, емітованих юридичною особою, після повної і кінцевої ліквідації такої юридичної особи - емітента, або в разі зменшення розміру статутного капіталу такої особи у сумі, що перевищує вартість придбання акцій, часток, паїв;

безповоротна фінансова допомога, що надається фізичній особі, кредиторська заборгованість фізичної особи, в тому числі за товарним кредитом, на дату визнання такої заборгованості безнадійною”.

Згідно п. 38 перехідних положень проекту, «**Платники податку за власним вибором мають право розрахувати податкові зобов’язання з податку на прибуток за 2015 рік або за правилами, встановленими розділом III цього Кодексу у редакції, що діяла протягом 2015 року, або за правилами, встановленими розділом III цього Кодексу у редакції, чинної з 1 січня 2016 року».**

Базову ставку податку на прибуток передбачається встановити у розмірі 15 %.

Єдиний податок

Змінено вимоги до осіб, що мають право на обрання єдиного податку:

- **для другої групи** – обсяг доходу до **1200 мінімальних заробітних плат** (у чинній редакції - 1500000 грн.)
- **для третої групи**, юридичні особи – обсяг доходу до **4000 м.з.п.** (у чинній редакції - 20 000 000 грн.)
- **для четвертої групи** – додано вимоги щодо обсягу доходу до **80 000 м.з.п.** та площі до **3000 га.**

Статтею 291.5. передбачається, що **не можуть бути платниками єдиного податку першої - третьої груп:**

- суб'єкти господарювання (юридичні особи та фізичні особи - підприємці), які здійснюють **зовнішньоекономічну діяльність;**
- суб’єкти господарювання, які здійснюють діяльність у сфері **ресторанного господарства і в межах однієї організаційно-структурної одиниці ресторанного господарства** в розрізі типів закладу (ресторан, бар, кафе, їдальня, буфет, фабрика-кухня тощо) **використовують інших суб’єктів господарювання**, незалежно від обраної цими суб’єктами системи оподаткування;
- **фізичні особи-підприємці другої-третьої груп, які здійснюють господарські операції з юридичними особами та одночасно перебувають з такими юридичними особами у трудових чи цивільно-правових відносинах в рамках проваджуваних видів підприємницької діяльності.**

Згідно пункту 5 підрозділу 8 Перехідних положень Проекту передбачається встановити наступні відсоткові ставки єдиного податку для платників третьої групи**:**

з 1 січня 2016 року по 31 грудня 2016 року:

1) 3 відсотки доходу – у разі сплати податку на додану вартість;

2) 6 відсотків доходу – у разі включення податку на додану вартість до складу єдиного податку;

з 1 січня 2017 року по 31 грудня 2017 року:

1) 4 відсотки доходу – у разі сплати податку на додану вартість;

2) 8 відсотків доходу – у разі включення податку на додану вартість до складу єдиного податку;

З 1 січня 2018 року відсоткова ставка єдиного податку для платників третьої групи встановлюється у розмірі, визначеному пунктом 293.3 статті 293, а саме:

[1] http://www.rada.gov.ua/news/Novyny/117605.html

1) **5 відсотків** доходу - у разі сплати податку на додану вартість;

2) **10 відсотків** доходу - у разі включення податку на додану вартість до складу єдиного податку.

Податок на доходи фізичних осіб

Базову ставка ПДФО передбачається зменшити **до 10 %**, **з одночасним виключенням податкових соціальних пільг** та виключення винятку з оподаткування ПДФО доходів від інвестиційних активів.

Пропонується ввести поняття індивідуальної діяльності поряд із поняттями незалежної професійної діяльності.

Індивідуальна діяльність *– діяльність фізичної особи зі здійснення роздрібної торгівлі на ринках та інших призначених для торгівлі місцях, надання побутових послуг населенню, зайняття традиційними народними промислами за умови, що вона займається такою діяльністю особисто (без використання найманої праці), не є найманим працівником в межах такої діяльності та не є підприємцем.* ***Для оподаткування доходів осіб, які займаються індивідуальною діяльністю без реєстрації підприємцем , застосовується ставка податку у фіксованому розмірі - 10 відсотків мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня звітного (податкового) року.***

Акцизний податок

Передбачається запровадити спеціальний режим сплати акцизного податку для осіб, які реалізуються пальне, введення Реєстру акцизних накладних та системи електронного адміністрування реалізації пального.

Поняттям «пальне» передбачається об'єднати поняття - **нафтопродукти, паливо моторне альтернативне, скраплений газ.**

Так, згідно проекту, **до платників акцизного податку включені особи, які реалізують пальне** (п. 212.1.15.). Особи, які здійснюватимуть реалізацію пального, **підлягають обов'язковій реєстрації як платники податку** контролюючими органами за місцезнаходженням юридичних осіб, місцем проживання фізичних осіб – підприємців, **до початку здійснення реалізації пального.**

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову і митну політику, веде реєстр платників акцизного податку з реалізації пального, в якому міститься інформація про осіб, зареєстрованих платниками акцизного податку.

Окрім того, при реалізації пального потрібно буде виписувати спеціальні **акцизні накладні.** Так, відповідно до ст. 231 проекту, платник податку при реалізації пального зобов'язаний скласти в електронній формі акцизну накладну за кожним кодом товарної підкатегорії згідно з УКТ ЗЕД реалізованого пального та зареєструвати в **Єдиному реєстрі акцизних накладних** з дотриманням умови щодо реєстрації у порядку, визначеному законодавством, електронного підпису уповноваженої платником особи.

Статтею 78.1. проекту визначено, що виявлення розбіжності даних, що містяться у зареєстрованих акцизних накладних/розрахунках коригуваннях в Єдиному реєстрі акцизних накладних та деклараціях з акцизного податку, поданих платником акцизного податку, що реалізує пальне, **є підставою для проведення документальної позапланової перевірки.**

Відповідно до п. 9 підрозділу 5 Перехідних положень передбачається встановити, що протягом 20 календарних днів, починаючи з 1 липня 2016 року, **платник податку зобов'язаний подати контролюючому органу акт проведення інвентаризації обсягів залишку пального, станом на початок дня 1 липня 2016 року** із зазначенням адрес об'єктів, на яких зберігаються відповідні обсяги залишків пального, перелік резервуарів, в яких зберігаються обсяги залишку пального з їх технічними параметрами (фізична місткість, що відповідає технічним паспортам), правовстановлюючі документи на відповідні об'єкти та документи, що засвідчують правові підстави експлуатації таких об'єктів. Дані акту проведення інвентаризації обсягів залишку пального можуть бути перевірені контролюючим органом у загальновстановленому порядку протягом шести календарних місяців із дати його надання

Податок на додану вартість

Основну ставку ПДВ передбачається знизити **до 15%.** Внесено зміни до регулювання бюджетного відшкодування ПДВ, зокрема – введення Реєстру заяв на бюджетне відшкодування. Відшкодування ПДВ здійснюватиметься за хронологічною черговістю надходження заяв до реєстру. Скасовані обмеження, які встановлювали, що на бюджетне відшкодування мають право підприємства лише з певним «стажем» ПДВ та певним обсягом постачання. Встановлюється, що суми відшкодування можуть зараховуватися в рахунок погашення боргу або майбутніх зобов'язань. Скасовано автоматичне бюджетне відшкодування. Встановлено, що у разі невідповідності даних, заявлених у заяві та висновкам камеральної перевірки, виїзна перевірка не проводиться, а ПДВ відшкодовується у частині узгодженого зобов'язання.

Також пропонується виключити норму, яка передбачає підставу виключення з реєстру ПДВ – відсутність особи за місцезнаходженням або не підтверджені відомості.

Спеціальний режим оподаткування ПДВ залишено лише для тваринництва (на даний час спец режим ПДВ для сільськогосподарських товаровиробників діє до 1 січня 2018 року). Згідно з проектом, продукція тваринництва – товари зазначені у товарних групах 1-05, товарних позиціях 4101, 4102, 4103, 4301 згідно з УКТ ЗЕД та послуги, які отримані в результаті здійснення економічної діяльності тваринництво (група 01.4 та клас 01.62 група 01.6 КВЕД (ДК 009:2010), якщо такі товари відгодовуються, а послуги надаються, безпосередньо платником податку - суб'єктом спеціального режиму оподаткування.

Інші зміни

1. Внесення численних змін щодо регулювання трансфертного ціноутворення.
2. Визначення професії **податкового консультанта**, яким може бути юридична чи фізична особа. Відповідно до ст. 83 проекту **висновки податкового консультанта можуть бути підставою для висновків податкової перевірки.**
3. Зміни у визначенні ринкової ціни.
4. Врегулювання порядку ведення електронного кабінету платника податків.
5. Транспортний податок. Статтею 267.2.1. проекту визначено, що об’єктом оподаткування цим податком є легкові автомобілі, які **використовувалися до 5** років та **середньоринкова вартість становить понад 1 мільйон гривень** (у чинній редакції транспортним податком обкладаються транспортні засоби, які використовувалися до 5 років та в яких об”єм циліндра двигуна понад 3000 куб.см.).
6. Відповідно до п. 37 Підрозділу 10. Інші перехідні положення проекту встановлюється, що тимчасово на період тимчасової окупації окремих територій України, визначений законодавством, **податок на майно, відмінне від земельної ділянки, не сплачується з об’єктів нерухомості, які розташовані на такій окупованій території**. Сплата цього податку поновлюється з року, наступного за роком припинення обставин, зазначених у цьому пункті.
7. Передбачається **скасування військового збору.**
8. Передбачається встановити **єдину ставка єдиного внеску у розмірі 20 %.**

Згідно Прикінцевих положень законопроекту він набуває чинності з 1 січня 2016 року. Проте в дійсності час набрання чинності відповідних змін залишається під великим питанням.

Нагадуємо, що дані положення проекту є далеко не остаточними і можуть суттєво змінитися в кінцевій редакції. Коментарі щодо подальшого розвитку податкової реформи будуть наведені в наступних номерах видання.

Анна Туманян,
юрисконсульт Аудиторської
фірми "Аналітик"